

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Іванова Вікторія,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри раціонального природокористування
та охорони навколишнього середовища
Маріупольський державний університет

Жижко Тетяна,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
ОП «Екологія та охорона навколишнього середовища»
Маріупольський державний університет

ЕКОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

Екологічна модернізація виробництва в цілому неможлива без підтримки держави. Це дуже важлива умова для того, щоб Україна почала свій шлях до «зеленої» економіки. І перший крок в цьому вже зроблено – Указом Президента України №111/2021 було постановлено ввести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації». Якраз від цього Рішення залежить екологічна модернізація промисловості в країні в цілому. Так, в пункті № 1 Рішення сказано: «невідкладно розробити та затвердити Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2021 – 2025 роки». Саме в ньому має бути визначений план виконання всіх європейських директив відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС. Станом на сьогодні у сфері охорони навколишнього середовища виконано лише 50% зобов'язань. Україна не встигає за графіком реформ, який був запланований, тому треба прискорити їхнє виконання, не жертвуючи якістю. Крім того, цей документ повинен включати план поетапної екомодернізації підприємств відповідно до нової програми ЄС – Green Deal. Це дуже важливо, бо якщо українські підприємства не модернізувати в найближчий час, то може постраждати експорт до основного ринку – країн ЄС, а екологічна криза в країні буде погіршуватися [1].

Для запровадження стійкої системи управління відходами РНБО зобов'язала забезпечити підтримку у Верховній Раді України проекту закону України «Про управління відходами» (реєстраційний №2207-1д, прийнято у першому читанні). Цей закон потрібний для того, щоб впровадити європейську систему управління відходами, а також реалізувати

ряд європейських директив. На даний момент поводження з відходами в Україні дуже безладне та не відповідає європейським нормам. Україна – найбрудніша країна в Європі і одна з найбрудніших у світі. Понад 25 тис. незаконних сміттєзвалищ, відсутність переробки та сортування. 95% побутових відходів потрапляють на полігон і ховаються там. Збитки від забруднення ґрунтів через засмічення території лише за 2019 рік склали понад мільярд гривень [2].

Ще одне рішення стосується переважно великих забруднювачів, а це об'єкти металургії та енергетичного комплексу. Указом передбачено внесення змін до Закону України «Про охорону атмосферного повітря» стосовно впровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів забруднюючих речовин, визначення якості атмосферного повітря та оцінки впливу його забруднення на здоров'я та життєдіяльність населення. Такі зміни до закону порушують дуже болісне питання про реальні обсяги викидів у повітря і шкоду для населення. Ця ініціатива з'являється вже не вперше, але до цього плани з впровадження систем моніторингу успішно руйнувалися. Промислові корпорації не хочуть нести реальної відповідальності за шкоду довкіллю та людям і також не хочуть вкладати сотні мільйонів доларів у модернізацію.

Наскільки це питання важливе? Рівень смертності від забруднення повітря в Україні – один із найвищих у світі і становить 120 смертей на 100 тисяч населення. Про це йдеться в статті, опублікованій газетою The Guardian, із посиланням на дослідження групи вчених Всесвітньої організації охорони здоров'я. Смертність від забруднення повітря в Україні у п'ять разів вища, аніж у п'яти найчистіших країнах, разом узятих [3].

Держстат аналізує дані про кількість шкідливих речовин, що потрапляють у повітря протягом року. Однак ці дані надаються самими підприємствами-забруднювачами, які звітують про обсяг викидів, тому їх достовірність сумнівна. Указ президента вимагає встановити автоматичні системи моніторингу на джерелах забруднення. Це необхідно для обліку та контролю викидів, визначення шкоди та екологічних податків. Тоді держава та суспільство матимуть офіційні дані про кількість та інтенсивність викидів. Наразі в Україні немає цілісної системи моніторингу довкілля. Органи влади не мають вихідних даних про екологічні показники, на основі яких приймаються рішення. Державний моніторинг здійснюють 11 суб'єктів, але більшість з них не роблять отримані дані відкритими. Крім того, обладнання для таких досліджень застаріле та зношене. У Міністерстві захисту довкілля та природних ресурсів немає відділу та посадової особи, які відповідальні за моніторинг довкілля та обробку даних, тому ця важлива сфера не є пріоритетною. Указ президента має на меті змінити таку ситуацію і забезпечити отримання достовірної та

оперативної інформації про стан довкілля. З такою інформацією влада зможе приймати рішення, базуючись на фактах, а не на припущеннях [4].

Оскільки Україна є учасником Європейського Енергетичного співтовариства, тож маємо дотримуватися Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок, який був прийнятий 2017 року. Метою НПСВ є поетапне зменшення викидів діоксиду сірки, оксидів азоту та пилу. Проте терміни реалізації заходів з екологізації постійно відкладаються. 67% викидів парникових газів спричиняють енергетика і спалювання викопних видів палива. І тут виникає наступне дуже болюче питання відмови від споживання і, відповідно, від видобутку українського вугілля. Разом з тим слід зазначити, що до Указу президента не було додано закону про державний екологічний контроль, і це певний недолік. Адже без реформи Державної екоінспекції та надання їй ефективних і дієвих повноважень контроль за дотриманням природоохоронного законодавства є дуже складним. Екоінспекція є важливим контролюючим органом, фактично «руками» Міндовкілля, і коли ТОП-забруднювачі просто не пускають інспекторів і не несуть відповідальності, – це неадекватна ситуація, яка потребує законодавчого врегулювання. Зараз законодавство, що стосується екологічного контролю, є неефективним. Проблеми з допуском на підприємства, дрібні штрафи за порушення природоохоронного законодавства, відсутність системи моніторингу – ті речі, які не дозволяють державі отримувати повну інформацію про стан довкілля, а контролюючим органам – важелі впливу на порушників. [4].

Державне регулювання – це перший крок до «зеленого» виробництва. Але підприємства теж мають екологізувати свою діяльність. І це мають робити у таких напрямках: використовувати природні ресурси раціонально (заощаджувати сировину, паливо та енергію тощо); вносити екологічні інновації у промисловість (виробляти продукцію довготривалого і багаторазового використання, споживати відновні природні ресурси, переробляти сировину та відходи виробництва і споживання комплексно, зменшувати кількість відходів, використовувати альтернативні джерела енергії тощо); поліпшувати і модернізувати технологію виробництва, у тому числі збирати викиди, переробляти відходи та використовувати продукти переробки як вторинну сировину; очищувати викиди і скиди від забруднення; виробляти обладнання та устаткування для реалізації екологічно безпечних («зелених») технологій [5].

Ці напрями екологізації виробництва дозволять галузевим підприємствам: заощаджувати сировину за допомогою сучасного обладнання; скорочувати кількість відходів за допомогою маловідходних і безвідходних технологій; скорочувати кількість викидів у повітря та стічні води за допомогою сучасних очисних споруд.

Основні елементи для розвитку та підтримки екологізації промислових підприємств є: вкладання грошей в модернізацію промислових підприємств; купівля нового обладнання та технології, які будуть сучасними, ефективними та більш екологічними; реалізація планів щодо скорочення викидів в атмосферу та підвищення енергоефективності; прагнення розумно та раціонально використовувати природні ресурси, та відповідально поводитися з відходами [6].

Література

1. Указ Президента України №111/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1112021-37505>.
2. Сміттевий колапс чи сортування: куди рухається Україна URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/03/16/7286845/>
3. China tops WHO list for deadly outdoor air pollution 2021. URL: https://www.theguardian.com/environment/2016/sep/27/more-than-million-died-due-air-pollution-china-one-year?CMP=tw_t_a-environment_b-gdneco
4. Екологічні новини. URL: <http://greenhome.com.ua/>
5. Штангрет В.П., Міронова, Б.Б., Артамонов Н.Г. Охорона навколишнього природного середовища на підприємствах промислового комплексу: навч. посіб. / – Хмельницький : ХНУ, 2004. 191 с.
6. Екологічна модернізація в системі природно-техногенної та екологічної безпеки / [М.А. Хвесик, А.В. Степаненко, Г.О. Обиход та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016. 455 с.

Мітюшкіна Христина,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри раціонального природокористування
та охорони навколишнього середовища
Маріупольський державний університет

ВПЛИВ ТРАНСПОРТУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В КРАЇНАХ ЄС

Транспорт є невід’ємною частиною людського існування. Це один із основних стовпів сучасних суспільств і економік, що дозволяє виробникам продавати свою продукцію по всьому світу, а населенню здійснювати подорожі. Транспортні мережі також забезпечують доступ до ключових державних послуг, таких як освіта та охорона здоров’я, сприяючи